

It defines the concepts of «STEM technology in the professional activities Ukraine Armed Forces officers», which means a set of tools, methods and processes built on the integration of science, technology, engineering and mathematics, as well as logical thinking, leadership, collaboration and research, ensuring effective professional activity; and «the readiness of future Ukraine Armed Forces officers to employ STEM technologies in professional activity», which is defined as an integrated personality quality characterized by the ability to interact and interact with all elements of the command, operation, and combat use of weapons and military equipment, and the ability to creation and reading of sign systems, and forms the basis for forming the competencies of a future Ukraine Armed Forces officers, provided for by a professional standard.

The structure of future readiness of the Armed Forces officers for the use of STEM technologies in professional activity is proposed, which contains three components: psychological, technical-military and semiotic, and their content is considered taking into account STEM technologies.

A further direction of research of the process of formation of future officers' readiness for the use of STEM technologies is the necessity to take into account the peculiarities of the organization of the educational process in a higher military educational establishment.

Key words: future officer, professional activity, STEM technologies, components of the readiness structure, readiness for the use of STEM technologies.

Дата надходження статті: «22» квітня 2019 р.

УДК 377: 811.111

Скрізь І. В.*

ЕТАПИ ТА СИСТЕМА ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

Статтю присвячено аналізу проблеми виокремлення етапів формування англomовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи та розробки системи вправ для формування згаданої компетентності. Існує пряма залежність ефективності професійно орієнтованої комунікації від рівня сформованості в них англomовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні. Розв'язанню цієї проблеми присвячені праці Н. Гальської, Н. Гез, Н. Жовтюк, А. Котловського, Ю. Семенчука, В. Терещук, О. Шамова, С. Шатілова, В. Черниш. У статті розглянуто формування англomовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, яке представлено монологічним та діалогічним мовленням. Увага звертається на послідовний характер формування англomовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи та складну, динамічну взаємодію формування основних компонентів лексичної компетентності в говорінні. До основних компонентів лексичної компетентності відносять лексичні знання, лексичні навички, уміння та лексична усвідомленість. Говоріння трактуємо як продуктивний вид мовленнєвої діяльності із метою передачі або обміну інформації, спрямоване на вирішення комунікативної задачі. Надається характеристика лексичного оформлення монологічного та діалогічного мовлення майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. Виокремлено такі етапи формування англomовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи: етап ознайомлення, етап автоматизації, етап застосування. Запропоновано зразки вправ до етапів формування англomовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Ключові слова: етапи формування, англomовна професійно орієнтована лексична компетентність у говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, діалогічне, монологічне мовлення

*© Скрізь І. В.

Ефективність професійно орієнтованої комунікації майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи безпосередньо залежить від рівня сформованості в них англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні, обґрунтованого визначення етапів формування англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи й коректного розроблення вправ для формування англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Питанням формування іншомовної лексичної компетентності майбутніх фахівців присвячено праці таких дослідників: Н. Гальськова, Н. Гез, Н. Жовтюк, А. Котловський, Ю. Семенчук, В. Терещук, О. Шапов, С. Шатілов, В. Черниш.

Метою статті є виокремлення етапів формування англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи та визначення вправ відповідно до обґрунтованих етапів формування англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Завдання дослідження полягають в обґрунтуванні поетапності процесу формування англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи; характеристиці лексичного оформлення монологічного та діалогічного мовлення майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи на різних етапах формування в них цільової компетентності; визначення зразків вправ для виділених етапів формування цільової компетентності.

Процес формування англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні має послідовний характер та передбачає виокремлення таких етапів: ознайомлення, автоматизація, застосування.

Лексична компетентність формується в умовах складної та динамічної взаємодії відповідних знань, навичок, умінь і лексичної усвідомленості [7, с. 11–17].

Лексична компетентність – якість, що базується на здатності майбутніх фахівців та готовності адекватно розуміти та використовувати лексичні одиниці в процесі іншомовної діяльності.

Лексичними знаннями є відображення у свідомості студента результату пізнання лексичної системи у вигляді поняття про цю систему (звукова та графічна форми слова, семантика ЛО, здатність мати синоніми, антоніми, омоніми, пароніми, стилістичну й соціокультурну забарвленість, схожості та розбіжності в лексичних системах рідної та іноземної мов) і правил користування нею (правила граматики, необхідні для утворення нових слів шляхом морфологічних перетворень знайомих слів, закономірності синтаксичної і лексичної сполучуваності ЛО). Лексичне оформлення власного мовлення забезпечується репродуктивними лексичними навичками; адекватне сприйняття лексичного оформлення мовлення інших – рецептивними лексичними навичками. Лексична усвідомленість – це здатність того, хто оволодіває іншомовною лексикою, розмірковуючи над процесами формування своєї лексичної компетентності [13, с. 58–67].

У методиці викладання іноземної мови говоріння трактують, як продуктивний вид мовленнєвої діяльності із метою передачі або обміну інформації, спрямоване на вирішення комунікативного завдання [3, с. 194]. Компетентність у говорінні передбачає оволодіння монологічним та діалогічним мовленням.

У процесі іншомовної комунікації студенти оволодівають такими мовленнєвими вміннями діалогічного мовлення: умінням ініціювати й закінчувати діалог, підтримувати спілкування, використовуючи мовленнєві кліше, розширювати запропоновану співрозмовником тему розмови, уживати стягнені форми, характерні для діалогу, запитувати інформацію, комбінувати репліки згідно з комунікативним наміром, адекватно реагувати на репліки, емоційно забарвлювати діалог, вести бесіду з кількома особами відповідно до комунікативної ситуації в межах тематики [5, с. 302].

Під час опису, переказу, презентації студенти оволодівають такими мовленнєвими вміннями монологічного мовлення: з'єднувати мовленнєві зразки на основі певної логічної схеми, повно висловлюватися відповідно до комунікативної ситуації, оптимально використовувати мовний матеріал (лексичний, граматичний) до певної теми, збагачуючи мовлення з урахуванням рівня навченості, оптимально використовувати раніше вивчений матеріал, свідомо здійснюючи перенесення набутих знань, навичок і вмінь на нову ситуацію; залучати для викладу певної теми матеріал суміжних тем [5, с. 341].

На початкових етапах навчання студенти здатні наповнити своє монологічне мовлення лексичними одиницями із лексичного мінімуму загальнонавчальної та професійної лексики середньої складності, базовими усномовленнєвими формулами (початок, продовження та завершення розмови, порівняння та протиставлення, висловлення сподівань, наведення прикладів). На просунутому етапі навчання студенти повинні вміти передавати зміст висловлювання, забезпечувати інформативність монологічного висловлювання шляхом використання різноманітних лексичних одиниць [4, с. 42].

Лексичне оформлення висловлювань діалогічного мовлення передбачає вибір лексем та їхню сполучуваність згідно зі замислом висловлювання. Відсутність відповідних навичок перешкоджає реалізації логічної схеми діалогічного висловлювання, яка охоплює послідовне чергування ініціативних та реактивних, реактивно-ініціативних реплік [12].

Професійно орієнтований дискурс майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи належить до інституційного ділового туристичного дискурсу, оскільки, по-перше, здебільшого в спілкуванні принаймні одна із сторін є представником певного соціального чи економічного інституту, який реалізує свою діяльність у сфері туризму; по-друге, учасники спілкування мають офіційні стосунки один з одним, виконуючи свої професійні обов'язки, статусність, етикетність, тональність, а також емоційність, психологічний вплив (при спілкуванні з клієнтами) [10, с. 203]. У процесі своєї професійної діяльності адміністратор служби прийому та розміщення повідомляє гостей про основні та додаткові готельні послуги, доповідає керівництву про поточну фінансово-господарську діяльність готелю, менеджер з обслуговування приміщень повідомляє про стан готовності номерів та технічний стан закладу розміщення, менеджер презентує готельний продукт на конференціях, виставках тощо. Діалоги відбуваються між постачальниками-виробниками готельних та ресторанных послуг та клієнтами, обмін думками, поглядами, інформацією здійснюється між працівниками основних підрозділів готельно-ресторанного підприємства (бронювання, обслуговування приміщень, постачання, кухні тощо).

Ураховуючи результати дослідження, отриманих О. Баб'юк стосовно монологічних висловлювань, які найчастіше зустрічаються в усному професійному спілкуванні фахівців туристичної галузі [1, с. 58], ми вважаємо, що в сфері готельно-ресторанної справи також актуальним будуть інформувальні (монолог-повідомлення, доповідь, монолог-презентація (презентація-повідь та презентація-реклама) та активізувальні монологи (монолог-переконання). Для усного професійно орієнтованого дискурсу майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи характерними є такі функціональні типи діалогів: діалог-розпитування (інтерв'ю), діалог-домовленість, діалог-обмін думками, враженнями, діалог-обговорення, діалог-суперечка. Кожний діалог наділений відповідними мовленнєвими засобами реалізації комунікативних функцій (почати розмову, підтримати її, ставити запитання й давати відповіді, погодитися/відхилити пропозицію, висловлювати власні погляди, враження, зацікавлювати, переконувати слухача тощо).

У результаті аналізу досліджень проблеми формування лексичної компетентності Н. Гальської, Н. Гез, С. Ніколаєвої, Ю. Семенчука, у процесі оволодіння англомовної

лексичної компетентності виділяємо три основних етапи формування лексичних знань, навичок та усвідомленості: ознайомлення, автоматизації й застосування

На етапі ознайомлення студентів з новими лексичним одиницями відбувається формування знань про лексичну систему англійської мови, семантизація та демонстрація особливостей. Створюється основа для розвитку первісних умінь свідомо здійснювати операції з лексикою та формування лексичної навички [2, с. 224], первинного закріплення лексичної одиниці в пам'яті. На цьому етапі вправи повинні бути спрямовані на ідентифікацію та розкриття значень лексичних одиниць, на виконання операцій вибору, трансформації, групування [9, с. 88]. За словотворчим компонентом, подібністю звучання зі словами української мови студенти вчаться визначати значення незнайомої лексичної одиниці.

Прикладом вправ підгруп етапу знайомлення можуть бути вправи 1.

Вправа 1

Практична мета – ознайомити студентів із термінами готельної справи та розвивати вміння групувати їх за рубриками. *Тип вправи* – рецептивно-репродуктивна, некомунікативна.

Інструкція: Read the text and match the underlined words to the following categories.

The Oscar is a 5-star hotel located very near the city centre, the indoor mall and the city's main tourist landmarks.

We have a **24-hour front desk** with express **checkout**, airport **shuttle** and free parking on site. There's a **business centre** and currency exchange, and a **car rental** and **tour desk** in reception. There are lifts and wheelchair access to all floors.

The 50 rooms all have **air conditioning**, high-speed **Internet access** and pay-per-view movies on TV. Bathrooms have a separate **bath tub** and **shower**. There's an exercise gym and sauna on the first floor.

Hotel services	Room facilities

На етапі автоматизації відбувається перехід від елементарних операцій до мисленневих операцій складного характеру [11, с. 124]. Повторюваність виконання дій з лексичним матеріалом забезпечує формування лексичних навичок [6, с. 76]. Вправи спрямовані на формування та удосконалення лексичних навичок у мовленнєвій діяльності. Англійські слова треба опрацьовувати в типових мовленнєвих зразках, що слугуватимуть орієнтирами для подальшого самостійного лексико-граматичного оформлення власних висловлювань. Отже, вправи мають сприяти вживанню нових англійських слів не ізольовано, а в реченні, що забезпечує створення міцних багатосторонніх зв'язків між компонентами слова, новими та вже засвоєними словами, між обсягом понять, значень слів англійської та рідної мов, елементами ситуації та змістом висловлювання [11, с. 129].

Вправа 2

Практична мета – розвивати вміння створювати власне монологічне висловлювання понадфразового рівня. *Тип вправи* – умовно-комунікативна, продуктивна.

Інструкція: You are a chef and you are going to prepare a new Italian, French and Chinese dishes. Describe briefly your dishes using the following words and word combinations: *boiled, fried, roast, cheese, spices, herbs, olive oil, greens, sauce, mustard.*

Вправа 3

Практична мета – розвивати вміння створювати власне діалогічного мовлення висловлювання понадфразового рівня. *Тип вправи* – умовно-комунікативна, продуктивна.

Інструкція: Ask your partner what services and facilities the hotel offers. and complete the mini-dialogue, using the words in the box. Follow the model below

Student A: Do you offer an airport transfer to all guests?

Student B: Yes, we do

Student A: Is there a charge.

Student B: No, there isn't./Yes, there is.

gym sauna laundry safe swimming pool
porter service conference room

На етапі застосування студенти вживають нову лексику в мовленні для вирішення комунікативних завдань. Усне мовлення повинно імітувати реальні ситуації комунікативної взаємодії майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. Активізація мовленнєво-мисленнєвої діяльності, використання засвоєних раніше ЛО та їхнє комбінування розвиває творчість і самостійність у виборі лексичного оформлення висловлювання, логічну побудову плану викладу й визначенням змісту висловлювання [8, с. 159–160]. Здійснення усного спілкування вимагає від студента швидкої словесної реакції, вправи повинні забезпечувати актуалізацію студентом цілих лексичних блоків, «готових знаків вищого порядку» (мовленнєвих кліше, стійких та змінних словосполучень) [11, с. 128].

Вправа 4

Практична мета – розвивати лексичні навички вживання термінів у презентації-доповіді. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно-комунікативна.

Інструкція: Prepare a SWOT analysis of a small resort hotel that is located 200 meters off the coastline. Fill in the table

Strengths	Weaknesses
Opportunities	Threats

Вправа 5

Практична мета – розвивати лексичні навички вживання термінів у ділових діалогах. *Тип вправи* – репродуктивно-продуктивна, умовно-комунікативна.

Інструкція: You are a waiter. Ask your partner what she/he will have for starter, main dish, drink and dessert. Use the phrases in the box.

Are you ready to order
What would you like to have for
Do you want?
I would recommend you ...

На основі здійсненого аналізу можемо зробити висновки.

Процес формування англomовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи має послідовний та поетапний характер

Професійно орієнтований дискурс майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи представлений низкою функціональних видів діалогів та монологів.

Лексичне оформлення діалогічного й монологічного мовлення передбачає формування умінь наповнювати висловлювання різноманітними за складністю лексичними одиницями (термінами), забезпечуючи інформативність висловлювання.

Розробка вправ відповідно до виділених етапів формування цільової компетентності забезпечує ефективне формування англомовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи.

Перевірка ефективності розробленої системи вправ і завдань у процесі проведення комплексного методичного експерименту стане предметом наших подальших наукових розвідок.

Література:

1. Баб'юк О. В. Формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Терн. нац. пед. ун-т. Тернопіль, 2019. 274 с.
2. Гнаткевич Ю. В. *Навчання лексичного аспекту чужоземної мови у вищих навчальних закладах*. Київ: Просвіта, 1999. 317 с.
3. Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англомовною комунікативною компетенцією: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. К., 2012. 770 с.
4. Котловський А. М. Формування англомовної лексико-граматичної компетентності в говорінні майбутніх економістів у процесі самостійної роботи: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Терн. нац. пед. ун-т. Тернопіль, 2017. 253 с.
5. *Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів* / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
6. Миньяр-Белоручев Р. К. *Методика обучения французскому языку: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Иностр. яз.»*. Москва: Просвещение, 1990. 224 с.
7. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 11-17.
8. Рогова Г. В. *Методика обучения английскому языку на начальном этапе в средней школе: [пособ. для учит.]*. Москва: Просвещение. 1988. 224 с.
9. Семенчук Ю. О. Формування англомовної лексичної компетенції у студентів економічних спеціальностей засобами інтерактивного навчання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. К., 2007. 280 с.
10. Тарнаєва Л. П., Дацюк В. В. Туристический дискурс: лингвопрагматические характеристики. *Вестник СПбГУ. Серия 9. 2013. Вып. 3. С. 229–235*.
11. Терещук В. Г. Формування англомовної лексичної компетенції студентів немовних спеціальностей в умовах віртуального навчального середовища: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Терноп. пед. ун-т. Тернопіль, 2014. 320 с.
12. Черниш В. В. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх учителів професійно-орієнтованої англомовної компетенції в говорінні: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / Київ. нац. лінгв. ун-т. Київ. 2015. 621 с.
13. Kotlovskiy A. The Essence and Structure of English Lexical and Grammar Competence of Prospective Economists. *Intellectual Archive*. Ontario, 2017. Vol.6. № 2. P. 58-67.

Skrill I. V.

THE STAGES AND SYSTEM OF EXERCISES OF BUILDING ENGLISH PROFESSIONALLY ORIENTED LEXICAL COMPETENCE IN SPEAKING OF PROSPECTIVE SPECIALISTS OF HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS

The article deals with the analysis of the issue relating to the outline of building English professionally oriented lexical competence in speaking of prospective specialists of hotel and restaurant business and design of the system of exercises to build the abovementioned competence. There is a direct dependence of the efficiency of professionally oriented communication on the level of acquisition of English professionally oriented lexical competence in speaking. The works of N. Galskova, N. Gez, N. Zhovtuk, A. Kolovskiy, Yu. Semenчук, V. Tereshchuk, O. Shamov, S. Shatilov, V. Chernysh are devoted to solution of this issue. The article considers the process of building English professionally oriented lexical competence in speaking of prospective specialists of hotel and restaurant business that

is presented by monological and dialogical speaking as well. A special attention is paid to a sequential character of building English professionally oriented lexical competence in speaking of prospective specialists of hotel and restaurant business and complex, dynamic interaction of formation of the main components of lexical competence in speaking. The main components of lexical competence are lexical knowledge, lexical skills and lexical awareness. Speaking is interpreted as production of speech activity in order to transfer or exchange information, aimed at solving communicative objective. The description of lexical production of monological and dialogical utterances of prospective specialists of hotel and restaurant business is rendered. The following stages of building English professionally oriented lexical competence in speaking of prospective specialists of hotel and restaurant business are outlined: introduction, automatization and production. The samples of exercise related to the stages of building English professionally oriented lexical competence in speaking of prospective specialists of hotel and restaurant business are presented.

Key words: stages of building, English professionally oriented lexical competence in speaking of prospective specialists of hotel and restaurant business, dialogical and monological speaking.

Дата надходження статті: «12» квітня 2019 р.

УДК 378.1

Солодовник А. О.*

ЗМІСТ ПОНЯТТЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ВИМІРАХ

У статті автором проаналізовано зміст поняття практичної підготовки в контексті вітчизняної педагогічної думки та європейського освітнього виміру.

Розглянуто нормативно-правову базу, яка регламентує діяльність закладів вищої освіти під час організації практичної підготовки здобувачів. Установлено, що заклади вищої освіти керуються внутрішніми положеннями про порядок проведення практики здобувачів вищої освіти, Положенням «Про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», проектом Положення «Про практичну підготовку студентів вищих навчальних закладів», Рекомендаціями щодо проведення практики студентів вищих навчальних закладів України.

За результатами студіювання та аналізу джерельного масиву досліджуваного питання було констатовано, що практична підготовка розглядається вітчизняними педагогами, з одного боку, як складноструктурований компонент професійної освіти, що містить у своєму складі комплекс організаційних форм, методів і засобів, спрямованих на поетапне формування в здобувачів вищої освіти готовності до діяльності в умовах реального професійного середовища, а з іншого – ототожнюється з поняттям практики як організаційної форми освітнього процесу в закладах вищої освіти. У зарубіжній педагогічній думці першому із вищезазначених підходів відповідає поняття «training» (підготовка загалом як процес практичного характеру, на відміну від освіти), а другому – «practical training» (практична підготовка).

Як висновок, автором зауважено, що значний потенціал у модернізації системи практичної підготовки у вітчизняних закладах вищої освіти має позитивний досвід європейських університетів: занурення здобувачів освіти в умови реального професійного середовища; надання академічної свободи молоді в пошуку місця стажування та можливості самостійного встановлення контактів з потенційними роботодавцями; залучення до співробітництва провідних галузевих підприємств та організацій; запровадження грантів для проходження практичної підготовки студентів за кордоном тощо.

Ключові слова: професійна підготовка, практична підготовка, практика, практичний досвід, навчальний план підготовки фахівців, здобувачі вищої освіти, освітній процес, євроінтеграційні процеси, зарубіжна педагогіка.

*© Солодовник А. О.